

Välkommen!

- Del 2 i FDUV:s digitala föreläsningsserie om funktionshinderlagen.
- Föreläsningen börjar kl. 18.00.

Tidtabell och innehåll

Del 1 26.11

- Lagens bakgrund och syfte
- Vad är läget just nu?
- Ikraftträdande & övergång
- Förhållandet mellan allmän lag & speciallag
- Tillämpningsområdet
- Vad händer med specialomsorgslagen - och programmen?
- Klientplanen & klientprocessen

Del 2 3.12

- Träning
- Personlig assistans
- Särskilt stöd för delaktigheten
- Stöd i att fatta beslut
- Krävande multiprofessionellt stöd
- Stöd för rörligheten (färdtjänst)

Del 3 10.12

- Stöd för boendet
- Stöd för boendet för barn
- Kortvarig omsorg
- Dagverksamhet
- Arbetsverksamhet
- Övriga paragrafer

Lagens utgångspunkter

Diagnosneutral
→ Utgår från individuella
behov, inte diagnoser.

Inga åldersgränser.

En mer personcentrerad
klientprocess med fokus
på delaktighet.

Tjänster enligt nya lagen

- Funktionshinderservice beviljas alltid på basen av en behovsprövning.
- Personen ska uppfylla villkoren kring tillämpningsområdet (se presentationen från del 1) och
- Personen också uppfylla de servicespecifika kriterierna för beviljande som anges i lagen om funktionshinderservice
- Funktionshinderlagen är en speciallag. Vid behovsprövningen utreds om den allmänna lagstiftningens tjänster och stöd är tillräckliga och lämpliga.

Lagen om funktionshinderviservice

→ Subjektiva rättigheter (6 §)

Välfrädsområdet ska för personer med funktionsnedsättning ordna:

- 1) träning
- 2) personlig assistans
- 3) särskilt stöd för delaktigheten
- 4) stöd i att fatta beslut
- 5) krävande multiprofessionellt stöd
- 6) Stöd för boendet
- 7) Stöd för boendet för barn
- 8) stöd för tillgängligt boende
- 9) kortvarig omsorg
- 10) dagverksamhet
- 11) Arbetsverksamhet för personer med utvecklingsstörning
- 12) stöd för rörligheten
- 13) Ekonomiskt stöd för personer som använder livsuppehållande respirator
- 14) *Ekonomiskt stöd (anslagsbunden)*
- 15) *Andra tjänster och stödåtgärder (anslagsbunden)*

Presentationens begrepp

Den nya lagen

= Lagen om funktionshinderservice

De gamla/gällande lagarna

= handikappservicelagen och/eller tjänsterna i specialomsorgslagen

Person med IF

= person med intellektuell funktionsnedsättning

Träning 7 - 8 §

Träning:

En person med funktionsnedsättning har rätt att få träning om han eller hon behöver stöd för att

- lära sig nya eller stärka befintliga färdigheter som behövs för ett självständigt liv eller
- för att kunna hantera förändringar i livet eller bereda sig på sådana.

En förutsättning är dessutom att motsvarande träning inte kan fås som medicinsk rehabilitering.

Träning – målinriktad service

Träning är en målinriktad service som ges för viss tid och innefattar:

- övning i kognitiva och funktionella färdigheter och i social interaktion,
- undervisning i teckenspråk eller handledning i användningen av kommunikationsmetoder som stöder eller ersätter talet,
- stöd vid förändringar i funktionsförmågan, omgivningen eller familjesituationen eller vid andra motsvarande förändringar i livet.

Träning är service som närmast motsvarar det som tidigare getts som anpassningsträning enligt 8 § i handikappservicelagen eller som handledning, funktionell träning och arbetsträning enligt 2 § i specialomsorgslagen.

Träning – för hur lång tid?

- Träningen motsvarar ett stödbehov som inte är bestående eller långvarigt.
- Bestående eller långvariga stödbehov ska tillgodoses med andra tjänster än träning.
- En person kan dock ha flera olika stödbehov som delvis kan vara tillfälliga eller även kontinuerliga eller upprepade.
- Det är möjligt att få träning för att lära sig och öva upp flera olika färdigheter samtidigt.
- Syftet med träningen är att förebygga ett mer långvarigt stödbehov.
- Behovet av träning konstateras vid en bedömning av servicebehovet som görs i samarbete med personen med funktionsnedsättning och där man identifierar sådana mål som personen behöver stöd i för att uppnå.

Träning – vad i praktiken?

Träningen kan omfatta träning i färdigheter som behövs i t.ex. kommunikation och interaktion,

För att använda tekniska apparater och digitala applikationer,

För att uppfatta omvärlden och röra sig i olika miljöer,

För tidsuppfattningen, för planering och genomförande av hushållsarbetet,

För att uträtta ärenden,

För penninganvändning,

Och för andra motsvarande göromål.

Träning vid situationer med livsförändringar

Det kan gälla vid situationer som:

- förändring av funktionsförmågan hos en person med funktionsnedsättning, till exempel en situation där personen nyligen har skadats och behöver träning för att fungera med den förändrade funktionsförmågan i vardagen.
- förändring i närmiljön eller familjesituationen
- annan motsvarande förändring i livet, till exempel att börja eller sluta på daghem, i skola eller med studier, eller flytt till ett nytt hem.

Ett barn med funktionsnedsättning ska ha rätt att få träning när det inte är fråga om sådan övning av normala färdigheter som hänför sig till barnets ålder och utvecklingsfas eller när inläringen av dessa färdigheter har fördröjts på grund av barnets funktionsnedsättning.

Träning vid situationer med livsförändringar

Subjektiv rätt för familjen:

- Vårdsområdet ska som en del av den egna träningen för personen med funktionsnedsättning också för personens familj och andra närstående ordna undervisning i teckenspråk och handledning i att använda kommunikationsmetoder som stöder eller ersätter talet samt träning i att stöda personen med funktionsnedsättning vid förändringar i livet, om det behövs för att de mål som ställts för träningen för personen med funktionsnedsättning ska uppnås. (t.ex. vid boendeträning/flyttförberedelse) .
- Övrig träning är anslagsbunden när det gäller familj och närstående.
- Närstående: Personer som har nära och tät interaktion med personen med funktionsnedsättning.

Träning - förhållande till annan lagstiftning

- **Träning kompletterar social rehabilitering enligt 17 § i socialvårdslagen** i sådana situationer där man med hjälp av social rehabilitering inte kan ordna lämplig service som motsvarar de individuella behoven hos personen med funktionsnedsättning.
- Sådana behov kan till exempel vara behov av träning i att klara av vardagen på grund av kognitiva orsaker, handledning i rörlighet och undervisning i teckenspråk eller handledning i kommunikation.
- **Målet med reformen av lagstiftningen om funktionshinderservice har varit att varje person med funktionsnedsättning ska få en sådan servicehelhet som bäst motsvarar hans eller hennes individuella behov.**
- Vid bedömningen av rätten att få träning som en separat tjänst kan man därför också beakta möjligheten att lära sig motsvarande färdigheter i samband med annan allmän service eller särskild service. Till exempel är det möjligt att som en del av stöd för boendet lära sig olika färdigheter, men då måste man reservera tillräckligt med resurser för detta.

Vad är social rehabilitering?

Socialvårdslagen 17 §

- Med social rehabilitering avses intensifierat och målinriktat stöd med hjälp av socialt arbete och social handledning för att förbättra eller upprätthålla social funktionsförmåga och livskompetens, förebygga och minska marginalisering och främja delaktighet. Omfattar:
  - utredning av den sociala funktionsförmågan och rehabiliteringsbehovet,
  - Rehabiliteringsrådgivning och rehabiliteringshandledning samt vid behov samordning av rehabiliteringstjänster,
  - Träning i att klara vardagsfunktioner och olika livssituationer,
  - Gruppverksamhet och stödjande av social interaktion,
  - Andra behövliga åtgärder som främjar social rehabilitering

- Målet med social rehabilitering är att främja lika möjligheter för alla samhällsmedlemmar att bli delaktiga i när det gäller relationer, funktioner och strukturer som utgör grund för vardagslivet; innehållet ska anpassas utgående från personens färdigheter och förmåga att klara sig.
- Kräver ofta långsiktighet för att avhjälpas.
- Funktionsnedsättning nämns som en orsak till att det kan finnas behov av social rehabilitering.
- Privata serviceproducenter kan producera delar av innehållet i social rehabilitering på basis av avtal med välfärdsområdet (t.ex. professionell stödperson)

Träning kring arbete och sysselsättning

- Stöd till personer i utlokaliserat arbete kan man fortsättningsvis få via:
  - Tjänster i anslutning till stöd för sysselsättning (tidigare arbetsträning) med stöd av den gamla socialvårdslagen 27 d § (710/1982), som delvis fortfarande är i kraft.
  - Behovsprövat via funktionshinderlagens 34 § som andra tjänster och stöd serviceåtgärder
  - Som träning enligt nya funktionshinderlagen i vissa situationer då träningen handlar om träning i livsförändringar, att träna sig i nya uppgifter/färdigheter eller att förstå saker som är kopplat till arbetet

Träning - fortsättning

Om en person med funktionsnedsättning har sådant som han eller hon inte ens med hjälp av träning kan lära sig, ska service som är avsedd att vara permanent ordnas för att stöda i dessa saker; som stöd för boendet, personlig assistans eller särskilt stöd för delaktigheten.

På den som ger träning ställs inga allmänna kompetenskrav. De som tillhandahåller servicen ska dock ha sådan kompetens som krävs med tanke på träningens mål, innehåll och genomförandesätt.

Träningen ska vid behov planeras och tillhandahållas i samarbete med yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården, i synnerhet experter inom rehabilitering och undervisning.

Som en del av träningen ska det vara möjligt att öva till exempel användningen av kollektivtrafik. Sådana resor som är nödvändiga för genomförandet av servicens innehåll ska ingå i träningen.

Träning - slutsatser

- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att få träning enligt de individuella behov som konstaterats vid bedömningen av servicebehovet.
- Träningens innehåll, omfattning och genomförande ska antecknas i beslutet om träningen med beaktande av de individuella behov som antecknats i klientplanen för personen med funktionsnedsättning och personens egen uppfattning om den träning som behövs och om dess mål.
- Träningsbehovet kan vara kort- eller långvarigt och träningen kan ibland pågå t.o.m. i flera år.
- Behovet av träning kan vara långvarigt om många olika färdigheter ska övas och allt inte kan övas eller inläras samtidigt exempelvis undervisning i teckenspråk eller tecknat tal.

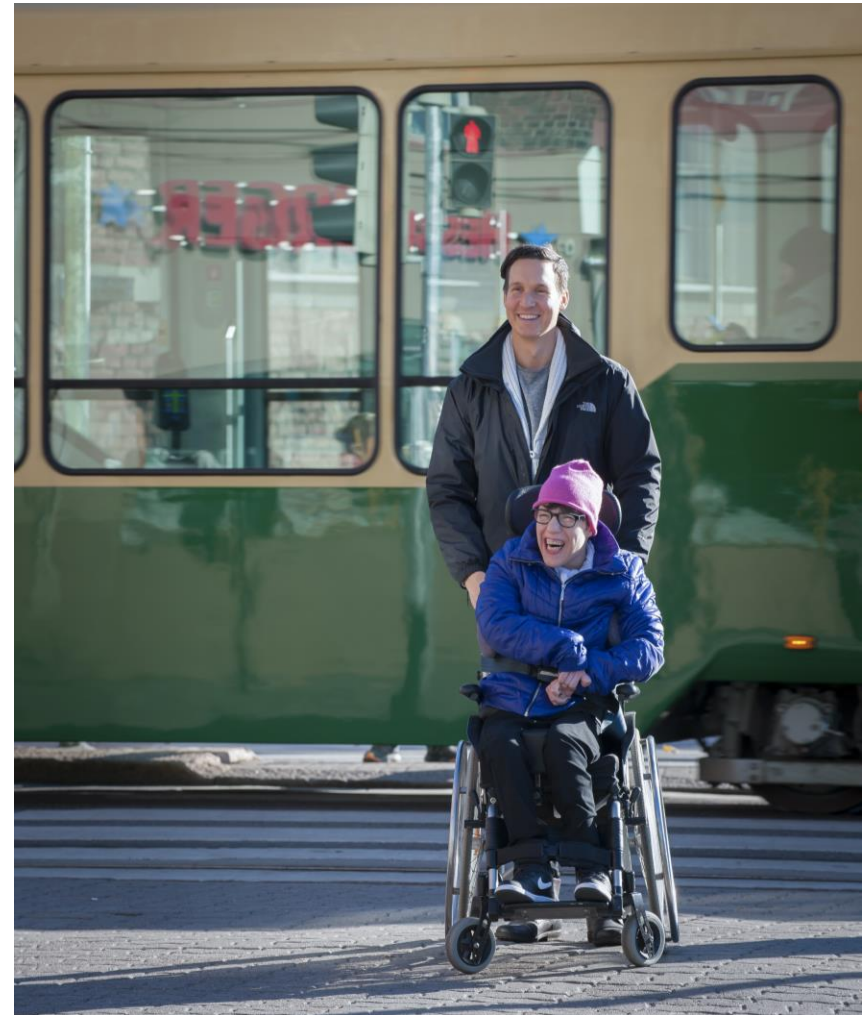
Personlig assistans 9 – 11 §

Kort om personlig assistans

- En av de allra mest grundläggande tjänsterna inom funktionshindersservicen.
  - Personlig assistans har på ett helt avgörande sätt för många möjliggjort ett självständigt liv och delaktighet i samhället.
- Personlig assistans finns i gällande lagstiftning och fortsätter i stora drag som tidigare.
- I den nya lagen ingår vissa ändringar och preciseringar:
  - ”Gravt handikappad” försvinner
  - Ändringar i resurskravet
  - Sätten att producera assistans
    - Arbetsgivarmodellen har förtydligats (ingår inte i denna presentation)
  - Familjemedlemmar som assistenter
  - Vikariearrangemang

Syftet med personlig assistans

- Ett centralt mål är **tillgodoseddandet av självbestämmanderätten** för en person med funktionsnedsättning, även när hen behöver hjälp av en annan person.
- Hjälpbehovet på grund av funktionsnedsättningen eller sjukdomen får inte vara ett hinder för personens självbestämmanderätt.
- Personen med funktionsnedsättning skulle själv göra de saker som genomförs med hjälp av assistans, om inte funktionsnedsättningen skulle hindra det.

Vem har rätt att få personlig assistans?

- Personer med funktionsnedsättning som behöver en annan persons hjälp (motsvarar gällande lagstiftning):
  - i de dagliga sysslorna
  - i sitt arbete eller i sina studier eller
  - vid social interaktion, i fritidsverksamhet eller vid samhälleligt deltagande
- Rätten gäller på basis av individuella behov på grund av en långvarigt nedsatt funktionsförmåga till följd av funktionsnedsättning eller sjukdom.
- Rätten gäller personer med funktionsnedsättning vars individuella behov av hjälp eller stöd för sina behov inte kan bemötas genom lämplig service med stöd av någon annan lag.
  - Personens livssituation som helhet bör beaktas: personens boende- och andra levnadsförhållanden, familjesituation samt studier, arbetsliv och fritidsaktiviteter.
  - Personer som behöver rikligt med hjälp, men även personer som upprepade gånger behöver hjälp, men i mindre omfattning.

Förutsättningen att få personlig assistans

- Precis som i gällande lag, har den nya funktionshinderlagen definierat förutsättningen att få personlig assistans.
- I handikappservicelagen kallas förutsättningen för resurskravet, denna har ändrats i den nya funktionshinderlagen.
- Förutsättningen beror på att utgångspunkten för personlig assistans ska vara:
  - Tillgodoseendet av självbestämmanderätten
  - Möjliggörande av personens egna val trots funktionsnedsättningen eller sjukdomen

Så här har resurskravet för personlig assistans ändrats

Resurskravet i handikappservicelagen (8 c §):

*För att personlig assistans ska ordnas förutsätts att den **gravt handikappade har resurser att definiera assistansens innehåll och sättet att ordna den.***

Kommentarer:

- FDUV anser att resurskravet är diskriminerande mot personer med IF.
- FDUV har krävt att resurskravet ska slopas (funktionshinderorganisationerna är oense i frågan).

Det ändrade ”resurskravet” i den nya funktionshinderlagen:

*En förutsättning för beviljande av personlig assistans är att **personen med funktionsnedsättning självständigt eller med hjälp av stöd kan bilda sig en uppfattning om och uttrycka sin egen vilja om assistansens innehåll.***

Kommentarer:

- *Resurser att definiera* har ändrats till *bilda sig en uppfattning*.
- *Sättet att ordna* har strukits.
- Tröskeln har alltså sänkts.
- Enligt lagförslaget motsvarar formuleringen gällande rättspraxis.

För vad beviljas personlig assistans?

Dagliga sysslor

- Att röra sig
- Uträttande av ärenden
- Hushållsarbete
- Påklädning
- Personlig hygien
- Toalettbesök
- Sjukhusvård eller rehabilitering

Arbete

- Anställningsförhållande
- Företagsverksamhet
- Elitidrott

Studier

- Studier som leder till examen eller ett yrke
- Studier som stärker yrkesskickligheten
- Studier som förbättrar möjligheter att få arbete
- Även för TELMA-utbildning eller studier vid folkhögskola (om inte utbildningsanordnaren ordnar med behövligt stöd)

Interaktion, fritidsverksamhet och samhälleligt deltagande

- Hjälp med att träffa vänner, släktingar, andra människor
- Deltagande i organisationsverksamhet
- Frivilligt arbete
- Politisk verksamhet
- Hobbyer
- Andra studier

Mängden personlig assistans

- Inga ändringar jämfört med tidigare.
  - Dagliga sysslor, arbete och studier:
    - I den utsträckning det är nödvändigt.
    - I lagen ingår inga undre eller övre gränser gällande timantalet → personens individuella behov ska avgöra.
  - Interaktion, fritidsverksamhet och samhälleligt deltagande
    - Minst 30 timmar i månaden, om inte ett mindre antal timmar räcker
    - Det ska beviljas för mer än 30 timmar i månaden när det är motiverat och nödvändigt
-

Personlig assistans utomlands

- Enligt gällande rättspraxis har personlig assistans beviljats för semester-, arbets- och studieresor till utlandet → ska också gälla enligt den nya lagen.
- Förutsättningen är att resan räknas som en del av normal livsföring.

Personlig assistans för barn

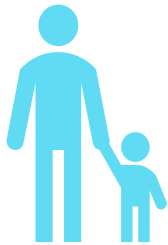
- Enligt gällande rättspraxis har personlig assistans för barn ansetts vara viktig för att främja jämlikhet, delaktighet och självständighetsprocessen för barn och unga.
- Det finns ingen åldersgräns för personlig assistans. Resurskravet gäller även för barn.
- Vårdnadshavarens normala skyldigheter och barnets rätt till personlig assistans ska bedömas dels enligt hur självständigt jämnåriga barn vanligen agerar, dels enligt de individuella behov som det barn som söker personlig assistans har.
- Då man utreder behovet av assistans bör man utgå från:
  - Möjligheterna och förmågan hos ett barn som inte har en funktionsnedsättning att verka självständigt i olika åldrar och
  - Garantierna att med hjälp av personlig assistans så bra som möjligt ge ett barn med funktionsnedsättning samma möjligheter till motion, sociala kontakter, fritidsaktiviteter o.s.v.
  - Obs! Klientprocessen i den nya lagen fäster vikt vid att utreda barnens egna åsikter

Hur ordnas personlig assistans?

- Olika sätt att ordna assistans:
  1. Arbetsgivarmodellen (kräver samtycke)
  2. Servicesedel
  3. Egen verksamhet, samarbete med andra välfärdsområden eller köpt tjänst
- Sättet ska bestämmas i samarbete med personen med funktionsnedsättning. Hens åsikt, livssituation och behovet av hjälp och stöd i klientplanen ska beaktas.
- Enbart kostnaderna får inte styra på vilket sätt personlig assistans ordnas.

Anhörig som personlig assistent

En familjemedlem kan av särskilda skäl vara personlig assistent, om detta är förenligt med personens intressen.

- Vikt ska fästas vid om det är möjligt att genomföra med tanke på personens egna val och ett självständigt liv.
- En ändring jämfört med tidigare: Enligt handikappservicelagen kan en familjemedlem fungera som assistent enbart av särskilt **vägande** skäl.

Exempel på särskilda skäl:

- Plötsligt behov av hjälp och stöd
- Gemensamma semesterresor
- Svårigheter att hitta en utomstående assistent
- Skydd för privatliv
- För att familjemedlemmen bäst känner till personens kommunikationsätt eller rörelser
- För att möjliggöra att barn med funktionsnedsättning kan bo hemma
- Barnets intresse

Vikariearrangemang

- I den nya lagen finns bestämmelser om vikariearrangemang vid personlig assistens.
  - **Detta är nytt** och finns inte i den gamla lagstiftningen.
- Genom bestämmelsen vill man säkerställa att personen med funktionsnedsättning får nödvändig hjälp också när assistenten till exempel insjuknar och inte kan arbeta.
- Överenskommelser om vikariearrangemang ska skrivas in i klientplanen och beslutet.

Särskilt stöd för delaktigheten 12 - 13 §

Särskilt stöd för delaktighet 12 §

- En person med funktionsnedsättning har rätt att få särskilt stöd för delaktigheten om han eller hon behöver individuellt stöd av en annan person för att kunna interagera med andra människor eller delta i fritidsverksamhet och vara delaktig i interaktiva situationer och i fritidsverksamheter.
- Särskilt stöd för delaktigheten kan beviljas en person med funktionsnedsättning som bor självständigt eller med sin barndomsfamilj, som är i familjevård eller som får stöd för boendet i grupp.

Vad är skillnaden mellan personlig assistans och särskilt stöd för delaktighet?

Syftet med särskilt stöd för delaktigheten är att även personer med funktionsnedsättning vars delaktighet inte kan stödas med personlig assistans kan få det stöd de behöver för delaktigheten.

Utgångspunkten för personlig assistans är att personen med funktionsnedsättning **instruerar** assistenten, medan särskilt stöd för delaktigheten innebär **stark handledning** som stöd.

- Det går inte att få personlig assistans eller särskilt stöd för delaktigheten samtidigt.
- Det kan beviljas för verksamhet i första hand utanför hemmet men även i hemmet med beaktande av personens önskemål och behov.
- Personlig assistans och särskilt stöd för delaktighet kan ses som “olika sidor av samma mynt” dvs. tjänster som båda stöder delaktighet och deltagande i fritids- och samhällsverksamhet.
- Ett alternativ för dem som inte uppfyller resurskravet kring personlig assistans.

Stöd för interaktion och fritidsverksamhet

- Det särskilda stödet för delaktigheten är avsett för ett begränsat antal personer med funktionsnedsättning för vilka det är särskilt utmanande att stödja delaktigheten. Ofta är det fråga om personer med kommunikations- och interaktionsproblem och beteendemässiga utmaningar.
- Tjänsten kan hjälpa en person med funktionsnedsättning att i större utsträckning skapa mänskliga relationer och fördjupa relationerna med personer som står honom eller henne nära.
- Personen med funktionsnedsättning kan tillsammans med den som ger stöd söka efter och prova på något som är meningsfullt för honom eller henne.
- Den person som ger stöd gör det möjligt för personen med funktionsnedsättning att delta och vara aktiv. Avsikten är att den som ger stöd ska hitta metoder för att anpassa miljön, aktiviteten eller sysslan så att den lämpar sig för personen med funktionsnedsättning.

Omfattning

- En person med funktionsnedsättning har rätt att få särskilt stöd för delaktigheten
- **minst 10 timmar i månaden från lagens ikraftträdande under 2025.**
- **minst 20 timmar i månaden under 2026.**
- **minst 30 timmar per månad från början av 2027, om hen inte ansöker om ett lägre timantal.**
- Utgångspunkten är det individuella stödbehovet och det helhetsmässiga servicebehovet (med beaktande av olika stödformer) som antecknats i klientplanen för personen med funktionsnedsättning.

Utbildningskrav

Särskilt stöd för delaktigheten tillhandahålls i första hand av en sådan yrkesutbildad person som avses i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården eller i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) eller av en person som avlagt någon annan lämplig examen.

Annan lämplig examen kan till exempel vara en examen inom pedagogik, motion eller konst, som skulle vara till nytta för att stöda delaktigheten för en person med funktionsnedsättning.

Den person som tillhandahåller stöd ska dock alltid ha sådan kompetens som motsvarar de individuella stödbehoven hos personen med funktionsnedsättning.

Det är viktigt att den person som ger stöd har tillräcklig utbildning eller åtminstone lämplig erfarenhet för uppgiften, eftersom många personer som behöver särskilt stöd för delaktigheten inte kommunicerar med tal och kan ha många slags särskilda behov som hänför sig till funktionsnedsättningen.

Utreda viljan och behovet

Den som tillhandahåller särskilt stöd för delaktigheten ska vid planeringen och genomförandet av verksamheten sörja för att personens egen vilja och egna önskemål utreds så noggrant som det är möjligt med hjälp av de kommunikationssätt som personen med funktionsnedsättning använder
(13 §)

Vid behov ska en persons vilja och individuella behov utredas med hjälp av närstående till personen med funktionsnedsättning eller andra som känner personen väl.

Stödpersoner för fritiden

Ingår stödpersoner i den nya lagen?

Stödpersoner och den nya lagen 1/2

- Idag har många personer med IF en stödperson.
    - En stödperson har i uppdrag att fungera som medmänniska för en annan person.
    - Stödpersonen och personen med funktionsnedsättning kan gå tillsammans på till exempel konserter, shopping eller idrottsaktiviteter.
  - Stödperson och personlig assistans är inte samma sak.
  - Idag varierar praxisen kring stödpersoner och tjänsten har beviljats via följande lagar:
    - Socialvårdslagen
    - Handikappservicelagen
    - Specialomsorgslagen → professionell stödperson
-

Stödpersoner och den nya lagen 2/2

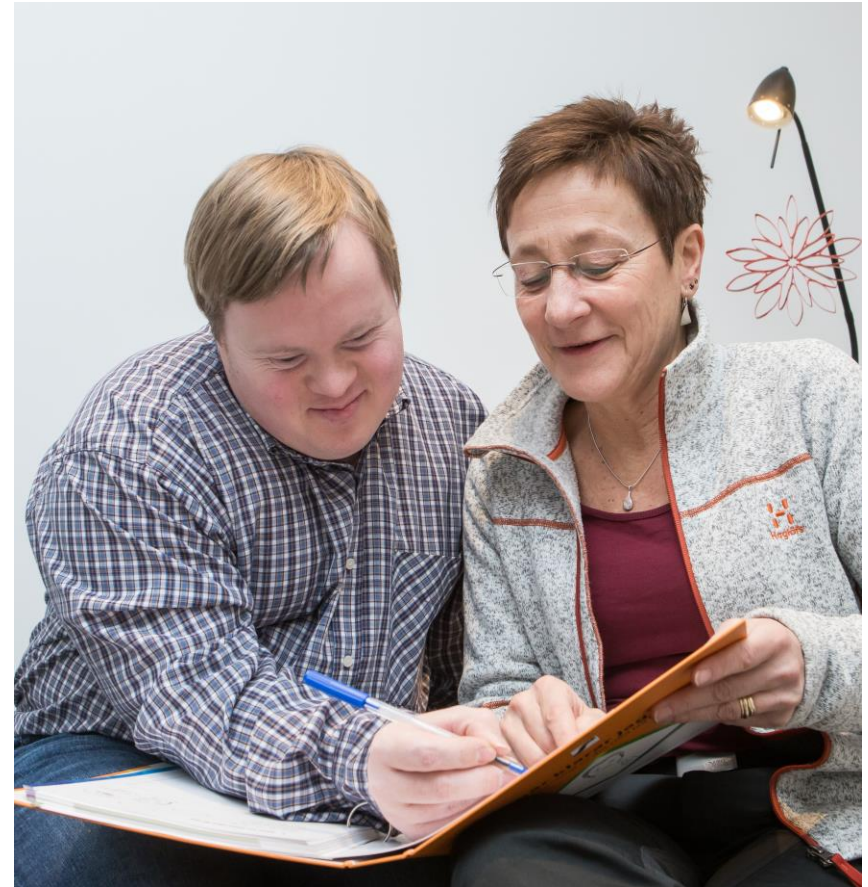
- Stödpersonsverksamhet är inte en tjänst som ingår i den nya lagen.
- Tjänster som stöder social interaktion och delaktighet i den nya lagen är:
  - Personlig assistans för fritiden
  - Särskilt stöd för delaktigheten
  - Träning (när målet är att träna sociala färdigheter)
- Även i fortsättningen kan stödpersoner beviljas via socialvårdslagen (social rehabilitering 17 §, annan social service 28 §)
  - Obs! Anslagsbunden och behovsprövad tjänst.
- En annan möjlighet är via funktionshinderlagens paragraf *Andra tjänster och stödåtgärder (anslagsbunden)*

Stöd i att fatta beslut 14 – 15 §

Ny tjänst!

Kort om stöd i att fatta beslut

- Ny tjänst!
- Enligt FN:s funktionshinderkonvention har personer med funktionsnedsättning rätt att få stöd i att fatta beslut.
- Hittills har tjänsten hört till innehållet i vissa tjänster som tillvägagångssätt, men som separat tjänst endast som försök inom projekt.
- Hur kommer tjänsten att förverkligas i praktiken?

Viktiga principer

- Syftet är att stödja personer med funktionsnedsättning att göra egna val i livet och genomföra beslut.
  - Viktiga principer:
    - Personen med funktionsnedsättning fattar alltid beslutet själv.
    - Personen som ger stödet får inte ta ställning eller påverka beslutet.
    - Personen som ger stödet får inte heller fatta beslutet istället för personen med funktionsnedsättning (tjänsten är inte samma sak som intressebevakning).
    - Personen med funktionsnedsättning har rätt att fatta ”dåliga” beslut.
-

Vem har rätt att få stöd i att fatta beslut?

- En person med funktionsnedsättning har endast rätt att få stöd i att fatta beslut som separat service när det är fråga om ett viktigt beslut i livet.
  - Viktigt att beakta vad personen med funktionsnedsättning anser vara ett viktigt beslut.
- Gäller inte beslut som anknyter till det dagliga livet: små, vardagliga beslut.
- Beslutets betydelse ska bedömas enligt situationen och tillsammans med personen med funktionsnedsättning ur personens perspektiv.

Vad är ett viktigt beslut? Vilka situationer?

När personen själv eller en närstående blir allvarligt sjuk,

Stora vändpunkter i livet såsom att börja skolan, val av studie- eller arbetsplats

Stora förändringar inom familjen

Att flytta bort från barndomshemmet eller till en annan ort

Situationen kan också bli betydande när det är frågan om en intressekonflikt med personens närstående eller dem som arbetar med personen.

Innehållet i stöd att fatta beslut

- Stöd som behövs i beslutsprocessen för att:
    - inhämta information
    - förstå saker
    - utreda besluts- eller verksamhetsalternativ och deras konsekvenser
    - bilda och uttrycka egen vilja,
    - fatta och genomföra beslut samt
    - andra motsvarande funktioner
  - Obs! Den här listan är inte uttömmande.
-

Tillhandahållande av stöd i att fatta beslut

- Behovet av stöd i att fatta beslut ska bedömas tillsammans med personen med funktionsnedsättning och vid behov med hans eller hennes närstående och antecknas i klientplanen.
- När stödet i att fatta beslut tillhandahålls som en separat tjänst ska stödets innehåll och mängd och det sätt på vilket det tillhandahålls antecknas i beslutet.

Mängd för stöd i att fatta beslut

- Beslutsfattande i viktiga situationer är i allmänhet **en process som tar tid**.
- Viktigt att stödet vid behov ges **flexibelt och under hela beslutsprocessen**.
- Mängden påverkas bland annat av den **livssituation** stödet behövs för.
- Personens **sätt att kommunicera** kan också inverka på mängden stöd.
  - Det går ofta långsammare att använda alternativa sätt att kommunicera.

Vem ger stöd i att fatta beslut?

- Personen som ger stödet kallas för stödperson
  - Obs! Inte samma sak som de stödpersoner för fritiden.
- Det krävs ingen speciell utbildning.
- De individuella behoven hos personen med funktionsnedsättning avgör vilken kompetens som krävs.
- Den yrkesutbildade person inom socialvården som ansvarar för klientens servicehelhet ska försäkra sig om att stödpersonen:
  - förstår syftet med stödet i att fatta beslut
  - har tillräcklig kompetens med tanke på de individuella behoven hos personen med funktionsnedsättning
  - är oberoende i förhållande till det ärende som är föremål för beslutsfattandet
- Utgångspunkten ska alltid vara att en person med funktionsnedsättning deltar i valet av stödperson.

Krävande multiprofessionellt stöd 16-17 §

Krävande multiprofessionellt stöd (16-17§)

En person med funktionsnedsättning har rätt till krävande multiprofessionellt stöd, om

1. det förutsätts särskild yrkeskompetens och samarbete för att stödja personens delaktighet eller tillgodoseendet av hans eller hennes självbestämmanderätt eller andra grundläggande fri- och rättigheter,
2. personen har allvarliga, till funktionsnedsättningen anknyttande utmaningar som gäller kommunikationen, den sociala interaktionen eller beteendet och personens eller andra människors människovärde, hälsa eller säkerhet därför hotas, eller
3. det krävs multiprofessionellt stöd för att utreda de bakomliggande orsakerna till begränsningsåtgärder som riktar sig till personens grundläggande fri- och rättigheter och för att förebygga och minska användningen av begränsningsåtgärder.

Man har rätt att få krävande multiprofessionellt stöd när minst ett av de villkoren för beviljande uppfylls.

Krävande multiprofessionellt stöd, fortsättning

Situationerna är i allmänhet sådana som till exempel personal på boenden eller dagverksamheten inte kan lösa, utan det behövs särskild kompetens som stöd för deras arbete.

- ❑ Flera olika yrkespersoner kan tillsammans fundera över hur en person med funktionsnedsättning kan delta aktivt i interaktion och själv ta initiativ till att få kontakt. En sakkunniggrupp för krävande multiprofessionellt stöd kan exempelvis också utreda orsakerna till överraskande beteendeförändringar.
- ❑ En förutsättning för beviljande av krävande multiprofessionellt stöd är inte att situationen är krisartad, utan syftet är att få en person med funktionsnedsättning som riskerar att marginaliseras med i den sociala samvaron. På så sätt främjas delaktighet och man kan förbättra personens livskvalitet.
- ❑ Det kan behövas ett nära samarbete mellan sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd, personal på enheten och närstående till personen med funktionsnedsättning, för att sakkunniggruppen ska kunna hjälpa personen och hitta alternativa, säkra handlingsmodeller.
- ❑ Det förutsätter även vanligtvis ett långvarigt samarbete med personen med funktionsnedsättning, närstående och olika yrkesutbildade personer.

Vem tillhandahåller stödet?

- Stödet ges av en **sakkunniggrupp för krävande multiprofessionellt stöd** och innefattar även sådana undersökningar inom hälso- och sjukvården som det individuella behovet hos personen med funktionsnedsättning förutsätter.
- Vårdsområdet ska inom området ha **en tillräcklig mängd sakkunniggrupper för krävande multiprofessionellt stöd, med tillräcklig sakkunskap inom medicin, psykologi, socialt arbete, interaktion och annan sakkunskap för tillhandahållande av krävande multiprofessionellt stöd.**
- De experter som behövs i gruppen bestäms enligt det individuella stödbehovet hos personen med funktionsnedsättning och enligt hur krävande situationen är.
- Utöver sakkunniggruppen för krävande multiprofessionellt stöd har vårdsområdena en sakkunniggrupp för krävande multiprofessionellt stöd som fattar beslut.

Två olika sakkunniggrupper:

1. Sakkunniggrupp för krävande multiprofessionellt stöd:

Gruppen ger stöd för personer med funktionsnedsättning som har stort stödbehov (kommunikation, social interaktion, beteende) som kräver multiprofessionellt samarbete.

Gruppen har särskild yrkeskompetens för att stöda personens delaktighet och tillgodose grundläggande rättigheter såsom självbestämmanderätten

Gruppen kan utreda bakomliggande orsaker till utmanande beteende och begränsningsåtgärder samt hur man kan minska och förebygga dessa

Gruppen ger stöd till personalen i det praktiska arbetet; i vardagen för personen med funktionsnedsättning.

2. Beslutande sakkunniggrupp för krävande multiprofessionellt stöd

- Denna grupp är kopplad till specialomsorgslagens paragrafer som ännu kvarstår.
- Det gäller bestämmelserna kring självbestämmanderätten, begränsningsåtgärder och specialomsorg som är oberoende av en persons vilja
- Det behövs ansökan till och beslut av denna grupp ("statusbeslut") om inledande och avslutande av specialomsorger, samt om ovannämnda paragrafer

Stöd för rörligheten 28 – 31 §

(bland annat färdtjänst)

Stöd för rörligheten och kollektiv trafik

- Den primära utgångspunkten för rörlighet är en tillgänglig och fungerande allmän kollektivtrafik.
- På grund av att funktionshinderlagen är en ”andrahandslag” stöds personer med funktionsnedsättning i första hand att använda allmän kollektivtrafik.
  - Vid bedömningen om kollektivtrafiken är lämplig ska följande beaktas: om den faktiskt finns att tillgå och är åtkomlig för personen → bedöms individuellt.
- Personer med funktionsnedsättning kan med stöd av socialvårdslagen få t.ex. handledning och handledd träning i att använda kollektivtrafik.
  - För att lära sig färdigheter som behövs för att röra sig självständigt och för att använda kollektivtrafik kan det vara möjligt att få träning.

Vem har rätt att få stöd för rörligheten?

- En person med funktionsnedsättning har rätt att få sådant skäligt stöd för rörligheten som personen behöver när:
  - personen på grund av sin funktionsnedsättning har särskilda svårigheter att röra sig och
  - han eller hon inte självständigt kan anlita offentlig kollektivtrafik utan oskäligt stora svårigheter.
- Stödet för rörligheten måste ordnas för:
  - Arbets- och studieresor
  - Resor i anslutning till verksamhet och arbetsverksamhet i sysselsättnings syfte enligt 27 d och e § i den gamla socialvårdslagen
  - Resor i anslutning till normal livsföring
- Vid behov kan resor beviljas för: träning, särskilt stöd för delaktigheten, särskilt mångprofessionellt stöd, kortvarig omsorg.
- Sättet att genomföra servicen på, mängd och geografiskt område måste antecknas i beslutet.

Sätt att tillhandahålla stöd för rörligheten

- Stöd för rörligheten kan tillhandahållas på flera olika sätt eller genom att kombinera de olika sätten. Vårdförbudsområdet ska ha tillgång till 1-3.

1. Färdtjänst
(även bekant taxi)

4. Genom att som ekonomiskt stöd ställa en bil eller annat färdmedel till förfogande

2. Med hjälp av personlig assistans

5. Genom att bevilja ekonomiskt stöd för anskaffning av en bil eller annat färdmedel

3. Med hjälp av ledsagare

6. På något annat lämpligt sätt

- Färdtjänstresor kan samordnas så att den görs med samma färdmedel, om inte samordningen medför en oskälig förlängning av restiden eller andra oskäligen olägenheter för en person med funktionsnedsättning.

Mängden för stöd för rörligheten

För **arbets- och studieresor**, resor i anslutning till sysselsättningsfrämjande verksamhet, arbetsverksamhet och för att få tillgång till viss service enligt denna lag → den mängd som behövs.

Minimiantalet resor som hör till normal livsföring är fortsättningsvis 18.

Ansökan om **resbudget**: stödmängden grundar sig på ett eurobelopp eller ett kilometer- och eurobelopp.

Ansökan om **periodisering**: resorna behöver inte användas under en månad, utan en periodisering kan ske under en längre tidsperiod på högst ett år.

Omfattningen för stöd för rörligheten

- Arbets- och studieresor: det ska beaktas att personer med funktionsnedsättning har lika rätt till arbete och studier, samt personens individuella behov av stöd för rörligheten.
- Resor avsedda för annat än arbets- och studieresor kan göras inom området:
  - för den kommun där personen är bosatt och
  - ”de närmaste kommunerna som tillhandahåller servicen” (på finska: toiminnallinen lähikunta), dvs. den närmaste möjliga kommun där den service som behövs finns tillgänglig.
- Som kommun som är viktig med tanke på personens eget liv ären kommun som personen med funktionsnedsättning har behov av att upprepade behov av att besöka.
  - Kommun där personen har nära vänner, släktingar, stuga.
- Av särskilda skäl kan i enskilda fall andra resor än resor till eller från arbete eller studier också göras till andra kommuners områden.
- Resbudget: hela landet

Tack!

Vid eventuella frågor:

vanessa.westerlund@fduv.fi, 040 674 72 47

camilla.forsell@fduv.fi., 040-673 96 95

Källor

Handböcker, övrigt material

- THL: Den elektroniska handboken om funktionshindersservice, [Startsidan - Handbok om funktionshindersservice - THL](#)
- Finlex, nya lagen om funktionshindersservice
- Tillämpningsguide för socialvårdslagen, social- och hälsovårdsministeriet (2024)
- Tukiliittos utbildningar (2024)
- Ulrika Krook, utbildningar kring den nya funktionshinderlagen (2024)
- FDUV:s webbsida med infobank, material kring nya funktionshinderlagen

Tilläggsinformation

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla
– också för dem som behöver stöd i vardagen.

Fråga kring klientplanen, när ett ärende/en ansökan inleds för behandling

- Bedömningen av servicebehovet ska kompletteras med en klientplan som utarbetas för klienten eller genom annan motsvarande plan, **om det inte är uppenbart onödigt att utarbeta en plan.**
- Planen ska utarbetas tillsammans med klienten om det inte föreligger något uppenbart hinder för detta.
- Klientplanen ska justeras vid behov.
- Socialvårdslagen 39 §
- En handling anses ha kommit in till en myndighet den dag då den har getts in till myndigheten.
- Som ankomstdag för en handling som har sänts per post betraktas också den dag då handlingen har kommit till myndighetens postbox eller då myndigheten har tillställts ett meddelande om att försändelsen har kommit in till ett postföretag.
- Ett ärende inleds skriftligen genom att yrkandena jämte grunderna för dem anges. Med myndighetens samtycke får ett ärende också inledas muntligen. (förvaltningslagen 18-19 §)
- Den anmälan som en klient inom socialvården eller klientens företrädare gör och som innehåller krav på att få tjänsterna kallas ansökan.
- Det kan vara klienten själv, en myndighet, förälder, vårdnadshavare, make eller någon annan företrädare för klienten som tar kontakt. Om anmälan om servicebehovet kommer från någon annan än personen själv, uppges för personen orsaken till att man tagit kontakt och innehållet som dryftats samt vem som tagit kontakt

Lagstiftning inom funktionshindersservice

1. Allmänna lagar:

- Socialvårdslagen (2015)
- Lagen om stöd för närståendevård (2005)
- Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (2000)
- Lag om klientavgifter inom social- och hälsovården (1992)
- Hälso- och sjukvårdslag (2010)

2. Speciallagar:

- Lag om service och stöd på grund av handikapp (1987) samt förordningen (=handikappservicelagen), paragraf kring personlig assistans (2009-)
- Lag angående specialomsorger (1977), paragraf kring självbestämmanderätt och begränsningsåtgärder (2016-)
- → **Sammanslagning av ovannämnda två speciallagar till en ny funktionshindersservicelag 1.1.2025-**

Indelning i allmänna ”första hands” lagar och special “andra hands” lagar

Indelning i subjektiva rättigheter och anslagsbundna tjänster

Tjänster, stöd enligt socialvårdslagen

- 1) socialt arbete,
  - 2) social handledning,
  - 3) social rehabilitering,
  - 3 a) service för att främja ekonomisk funktionsförmåga,
  - 4) familjearbete,
  - 5) hemservice för barnfamiljer,
  - 6) stödtjänster,
  - 7) hemvård,
  - 8) tillfälligt boende,
  - 8 a) familjegrupphemsverksamhet,
8 a punkten har tillfogats genom L 682/2023, som träder i kraft 1.1.2025.
  - 9) stödboende,
  - 10) gemenskapsboende,
  - 11) serviceboende med heldygnsomsorg,
  - 12) service på en institution,
  - 13) service som stöder rörligheten,
  - 14) alkohol- och drogarbete och beroendearbete,
  - 15) särskild service inom alkohol- och drogarbete och beroendearbete,
  - 16) dagcenterservice som särskild service inom alkohol- och drogarbete,
  - 17) mentalvårdsarbete,
  - 18) service inom mentalvårdsarbete,
  - 19) rådgivning i uppfostrings- och familje frågor,
  - 20) övervakning av umgänge mellan barn och förälder,
  - 21) ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående,
  - 22) elevhälsans kuratorstjänster.
- Välfrädsområdet kan dessutom ordna annan än i 1 mom. avsedd socialservice som tillgodoser de behov som avses i 11 §.

Andra tjänster och stödåtgärder 34 §

VÄLFÄRDSOMRÅDET KAN MED STÖD AV DENNA LAG ORDNA OCKSÅ ANDRA TJÄNSTER OCH EKONOMISKA STÖDÅTGÄRDER SOM BEHÖVS FÖR ATT LAGENS SYFTE SKA UPPNÅS.

MED ANDRA TJÄNSTER OCH STÖDÅTGÄRDER ENLIGT LAGEN OM FUNKTIONSHINDERSERVICE KAN MAN FLEXIBELT KOMPLETTERA DEN HJÄLP OCH DET STÖD SOM EN PERSON MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING BEHÖVER.

BESTÄMMELSEN GÖR DET MÖJLIGT ATT TA I BRUK SÅDANA SERVICEFORMER SOM INTE NÄMNS I LAGEN OCH TILL EXEMPEL NYA, OFÖRUTSEDDA SERVICEFORMER SOM BEHÖVS I FRAMTIDA SITUATIONER.

Mer information om lagen

- [Frågor och svar om nya lagen på FDUV:s webbplats](#)
- [THL:s handbok om funktionshinderservice](#)
- [Lagen i Finlex](#)

FDUV:s rådgivning kring lagen

Vanessa Westerlund

Sakkunnig inom påverkansarbete

vanessa.westerlund@fduv.fi

040 674 72 47

Camilla Forsell

Sakkunnig inom familjearbete, rådgivning

camilla.forsell@fduv.fi

040 673 96 95